

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA KREATIV QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH UCHUN ULARNING REPRODUKTIV MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHDA PEDAGOGNING O'RNI.

Kenjaboyeva Nigora Mamayusufovna

Surxondaryo viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazi dotsenti,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Bugungi kunda ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etishda maktab o'quvchilarining intellektual, kasbiy, axloqiy, madaniy rivojlanish talablarini qondirishda ulardagi sog'lom turmush tarzi borasidagi bilim va ko'nikmalarini, reproduktiv madaniyatni shakllantirish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Darhaqiqat sog'lom turmush tarzi bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni maktabdanoq shakllantirish lozim. Buning uchun esa, dastavval pedagoglarni ushbu jarayonga tayyorlashimiz va ularning reproduktiv madaniyatini rivojlantirishimiz zarur. Agar o'qituvchi o'z o'quvchisining sog'ligini, sifatli bilim olishini, rivojlanib o'sishini, ularning sog'ligiga zarar keltiruvchi zararli odatlardan holi, ma'naviy o'sishini himoya qila olmas ekan, u shaxs salomatligini muhofaza qila olmaydi.

Vaholangki, ta'lim tizimi shaxs salomatligini shakllantiruvchi va mustahkamlovchi muhim bo'g'inlardan sanaladi. Shu nuqtai nazardan qaraganda pedagogning bilim va harakatlari aynan shu maqsad uchun yo'naltirilishi, eng avvalo, ularning o'zi ana shu sohada zaruriy bilim, amaliy ko'nikma va malakalar bilan qurollangan bo'lishi lozimligini ko'rsatadi.

Ko'pchilik ota-onalar farzandlari vaqtidan oldin oila qurish borasidagi bilimlarga ega bo'lishi mumkinligidan qo'rqadilar, o'zlarining xatolarini farzandlarida qaytarilishidan xavotirlanadilar. Ota-onalarning aksariyat qismi farzandlarining reproduktiv salomatlik borasidagi bilimsizliklari kelgusida noxush oqibatlariga olib kelishini tushunmaydilar. Uyda, oilada olmagan ma'lumotlarini farzand ko'chada do'stlari orasida, gazeta va jurnallar, televideniya orqali olishga intiladi. Bu kabi ma'lumotlarga ega bo'lish yoshlarda reproduktiv salomatlik va reproduktiv madaniyat borasidagi noto'g'ri tasavvurning shakllanishiga olib keladi. Bu esa maktab o'qituvchisidan juda katta ma'suliyatni talab etadi.

O'quvchilarning sog'lom turmush tarzi bu-o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik madaniyatini shakllantirishning asosidir. Maktab o'qituvchilarining sog'lom turmush tarzi birinchi navbatda xususiy sog'lom turmush tarziga asoslangan, ya'ni sog'liqni saqlash sohasida shaxsiy bilimlarga ega bo'lish, sog'lom turmush tarziga intilish va insonni o'z kundalik faoliyatida o'z sog'ligini asrashga intilishidir.

Pedagog o'qituvchilar o'z sog'ligiga e'tiborli bo'lishi bilan birga o'z o'quvchisida xam sog'lom turmush tarziga havas o'yg'ota bilish darkor. Buning uchun eng keraklisi pedagog-o'qituvchilarning sog'lom turmush tarzi borasidagi qarashlarini taxlil qilib, zaruriy uslubiy ko'rsatmalarni berishdir.

O'quvchilarning maktabdagi ta'lim jarayoniga moslashuvi, imtihonlar davridagi katta yuklanish va hissiy zo'riqish, turli psixologik va fiziologik stresslar ularning asab va yurak tizimiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Bu esa o'quvchilar o'rtasida asab va turli xil kasalliklarning kelib chiqishiga, streslardan xoli bo'lish maqsadida zararli odatlarga berilishiga olib keladi.

Ilmiy adabiyotlar taxliliga ko'ra maktab o'quvchilarining sog'lom turmush tarzini yo'lga qo'yish bilan bog'liq muammolarni oxirgi yillarda yanada ko'proq dolzarbligini aks ettirmoqda.

Bunga sabab sog'liqni saqlash, sog'lom turmush tarziga oid bilim va unga munosib dunyoqarashga ega bo'lmaslikdir.

Shuning uchun, o'quvchilarga ta'lim tarbiya berayotgan o'qituvchilarda sog'lom turmush tarzi, reproduktiv madaniyatni shakllantirishni ularga shu sohadagi zaruriy bilimlarni berish, dunyoqarashni qaror toptirish va o'z salomatligini mustahkamlashga amaliy faoliyatli yondashuvni vujudga keltirishdan boshlash maqsadga muvofiqdir.

Mazkur sohalarda yoshlarda zaruriy bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish maqsadida uzliksiz ta'limning barcha bosqichlarida sog'lom turmush tarzini shakllantirish va uni yo'lga qo'yish maxsus dasturlar orqali o'qitish yo'lga qo'yildi.

1-4-sinflarda «Salomatlik darslari», 5-9-sinflarda «Sog'lom avlod asoslari» kurslari o'qitilgan. Lekin bu kurslarning mazmunida aynan reproduktiv madaniyatni shakllantirishga yo'naltirilgan ma'lumotlarning yetarligicha yoritilmaganligi, xususan yosh davrlari sifatida o'quvchilik davri xususiyatlaridan kelib chiqib reproduktiv salomatlik va reproduktiv madaniyatni shakllantirishga e'tiborning kamligi ko'zga tashlanadi. Ta'lim muassasalarida o'quvchilarning reproduktiv madaniyatni shakllantirishga qaratilgan qulay muhit va pedagogik shart-sharoitning yo'qligi, ta'lim muassasidagi pedagoglar jamoasi tomonidan o'quvchilardagi reproduktiv madaniyatni shakllantirish jarayonining to'la nazoratga olinmasligi bu sohada qator kamchiliklar borligini ko'rsatadi. Hozirda Prezidentimiz g'oyalari asosida boshlang'ich sinfdan to yuqori sinfgacha maktablarda "Tarbiya" darslari joriy etilyapti. "Tarbiya" darslarining ichida xam aynan reproduktiv salomatlik, reproduktiv madaniyat masalalari qo'yilgan. Buning uchun xam ushbu jarayonga o'qituvchi tayyor bo'lishi kerak.

Keltirilgan fikrlarga asoslanib, ta'limni rivojlantirishda, o'quvchilarda reproduktiv madaniyatni shakllantirishga qaratilgan quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir;

- umumiy o'rta ta'limni rivojlantirishda, ta'lim muassasasida ma'naviy-ruhiy muhitni sog'lomlashtirishni, moddiy texnik sharoitini mustahkamlash asosida o'z sog'ligiga e'tiborli, ma'suliyatli shaxsni tarbiyalash;

- reproduktiv madaniyatni shakllantirishda nafaqat o'quvchilarning balki, ota-onalar va o'qituvchilarning bu sohadagi savodxonligi muhim ahamiyat kasb etishini nazarda tutish;

- reproduktiv madaniyatni shakllantirishning zaruriy shart-sharoitlarini, mazmun mohiyati haqida ma'lumot beruvchi uslubiy qo'llanmalar, brashyuralar yaratish;

- uzliksiz ta'limning barcha bosqichlarida sog'lom turmush tarzini shakllantirish va uni yo'lga qo'yish maxsus fanlarning mazmunida reproduktiv salomatlik va madaniyat masalalarini keng yoritish;

- oila, maxalla, nodavlat tashkilotlarning o'quvchilardagi reproduktiv madaniyatni shakllantirish borasidagi xamkorligi mazmuni, shakl va metodlari tizimiga innovatsion o'zgartirishlar kiritish zarur.

- o'quvchilarda reproduktiv madaniyatni shakllantirishning mavjud tizimini ishlab chiqish va amalga oshirish.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyanob xalqimiz bilan quramiz. – T.: O'zbekiston, 2017. – 488 b.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008. - 176 b.
3. Kenjaboyeva N.M. Talaba-yoshlarda reproduktiv madaniyatni shakllantirish. Metodik qo'llanma. –Toshkent:Mumtoz so'z, 2011.79 b.
4. Musurmonova O. Oila ma'naviyati – milliy g'urur. (O'quv qo'llanma). TT.: O'qituvchi, 1999. 200 b.
5. Sharipova D, Karimova O, Axmedxodjaeva N. Sennostnaya orientatsiya podrostkov – vajnyx itog formirovaniya ZOJ. Resp.jur. “Bola va Zamon” T.; 2007y, 37-38-b.